

**Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 20 hallituksen
esitykseen Suomen liitännäisjäsenyyttä Euroopan avaruusjärjestössä
ja Suomen osallistumista Euroopan avaruusjärjestön tiedeohjelmaan
koskevien sopimusten eräiden määräysten hyväksymisestä**

Eduskunta on päätöspöytäkirjan ottein 21 päivästä lokakuuta 1986 lähettänyt hallituksen edellä mainitun esityksen n:o 144 ulkoasiainvaliokuntaan.

Asian johdosta ovat olleet kuultavina apulais-osastopäällikkö Holger Rotkirch ulkoasiainministeriöstä, ylijohtaja Erkki Jatila Ilmatieteen laitokselta ja vs. professori Seppo Urpo.

Käsiteltyään asian ulkoasiainvaliokunta esittää kunnioittaen seuraavaa.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi Suomen liitännäisjäsenyyttä Euroopan avaruusjärjestössä ja Suomen osallistumista Euroopan avaruusjärjestön tiedeohjelmaan koskevat syyskuussa 1986 tehdyt sopimukset.

Euroopan avaruusjärjestön (ESA) päämääränä on avaruuden tutkiminen ja hyödyntäminen yksinomaan rauhanomaisiin tarkoituksiin. Järjestön tarkoituksena on toimia yhteistyöelimenä Euroopan valtioiden välillä kaikilla avaruuden tutkimista ja hyväksikäyttöä koskevilla aloilla. Erityisesti järjestö pyrkii avaruusteknologian ja sen sovellutusten edistämiseen, sekä tieteellisiin että käytännössä hyödynnettäviin päämääriin.

Avaruusjärjestön liitännäisjäsenyys perustettiin aikanaan tarkkailija-aseman korvaamiseksi. Samalla valtioille pyrittiin antamaan mahdollisuus valmistautua täysjäsenyyttä varten tietyn ylimenokauden aikana. Liitännäisjäsenyyden pituudesta ei ole erityisiä määräyksiä ESA:n yleissopimuksessa, mutta Itävallan ja Norjan liitännäisjäsenyyssopimuksissa on sovittu viiden vuoden määräajasta. Samoin Suomen liitännäisjäsenyyssopimus on ensi vaiheessa tarkoitettu olemaan voimassa viisi vuotta.

Satelliittien käytön oleellinen lisääntyminen useilla elämän aloilla kuluvana vuosikymmenenä on johtanut avaruustekniikan nopeaan kehittä-

miseen ja sitä koskevaan järjestettyyn kansainväliseen yhteistyöhön. Tässä mielessä myös Suomi on useita vuosia ollut kiinnostunut yhteistyömahdollisuuksiensa kehittämistä Euroopan avaruusjärjestön kanssa. Avaruustoiminta teknisen kehityksen etulinjassa tarjoaa yrityksille ja tutkimusyksiköille mahdollisuuden teknologiapohjan ja osaa-alueen laajentamiseen. Toiminta tukee teollisuuden rakennemuutoksen tarpeita ja luo yrityksille uusia liiketoimintamahdollisuuksia nopeasti kehittyvillä aloilla.

Suomi on jo mukana useissa kansainvälisissä järjestöissä, joiden tehtävät liittyvät avaruuden hyväksikäyttöön, tutkimukseen ja satelliittiviestintään. Maamme on liittynyt vuonna 1975 Kansainväliseen pikatiedotusliittoon (ITU), jonka tehtävänä on vastata radioliikenteen sääntelystä. Suomi on myös jäsenenä Kansainvälisessä tietoliikennetekokuujärjestössä (INTELSAT), jonka tarkoituksena on maapallon laajuisen tietoliikennesatelliittijärjestelmän avaruusosan suunnittelu, sekä Euroopan tietoliikennesatelliittijärjestössä (EUTELSAT), jonka päätarkoituksena on Euroopan tietoliikennesatelliittijärjestelmän avaruusosan suunnittelu ja ylläpitäminen.

Suomella on kahdenvälistä avaruusyhteistyötä lähinnä pohjoismaiden ja Neuvostoliiton kanssa. Suomen ja Ruotsin välinen sopimus Tele-X-satelliittihankkeen toteuttamiseen liittyvästä yhteistyöstä tuli voimaan tammikuussa 1984. Sopimuksen tarkoituksena on antaa Suomen teollisuudelle mahdollisuus osallistumalla Tele-X-hankkeeseen tarvittavien laitteistojen kehittelyyn ja toimitukseen kehittää taitotietoaan ja kilpailukykyään satelliittialalla. Suomen ja Neuvostoliiton välisen tieteellis-teknisen yhteistyökomitean kautta ovat tutkijat jo pitempään harjoittaneet yhteistyötä perustutkimuksen alalla avaruusgeo-

deettisten mittauksen ja tähtitieteen piirissä. Suomen ja Neuvostoliiton välisen avaruusyhteistyön kehittämismahdollisuudet selvitetään yhteisessä työryhmässä tämän vuoden loppuun mennessä.

Suomi maksaa puolet bruttokansantuotteen mukaan ESA:n jäsenvaltioiden osalle lasketusta maksuosuudesta (1,62 %) järjestön tulo- ja menoarviosta. Suomen maksuosuus vuodelle 1987 on runsaat kolme miljoonaa markkaa. Ensimmäisten kolmen vuoden aikana Suomen osallistuminen maksaa kuitenkin vain kolmasosan (noin 4 miljoonaa markkaa/vuosi) bruttokansantuotetuudestamme. Jäsenmaksujen lisäksi tulevat uusia hankkeita koskevat ja eräät muut kustannukset. Niiden rahoitustarve on vuonna 1987 kolme miljoonaa markkaa ja tarve kasvaisi vuosittain kaksi—neljä miljoonaa markkaa. Sopimusten hyödyntämisen edellyttämien tukitoimien (koulutus, tutkimus, laitteisto jne.) vuotuiset kustannukset olisivat 0,23—0,55 miljoonaa markkaa.

Sopimusten mukaan Suomen liitännäisjäseny-

Helsingissä 7 päivänä marraskuuta 1986

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Liikanen, varapuheenjohtaja Zilliacus, jäsenet Aaltonen, Elo,

destä ja tiedeohjelmaan osallistumisesta aiheutuu valtiolle vuotuisia menoja vuosien 1987—1993 aikana. Tämän vuoksi sopimukset vaativat eduskunnan suostumuksen.

Hallituksen esityksen perustelujen ja saatujen selvitysten nojalla ulkoasiainvaliokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena sekä puoltaa hallituksen esitykseen sisältyvien ehdotusten hyväksymistä.

Edellä esitettyyn viitaten ulkoasiainvaliokunta kunnioittaen ehdottaa,

että Eduskunta hyväksyisi ne Helsingissä 19 päivänä syyskuuta 1986 Suomen hallituksen ja Euroopan avaruusjärjestön välillä Suomen liitännäisjäsenyydestä Euroopan avaruusjärjestössä ja Suomen osallistumisesta Euroopan avaruusjärjestön tiedeohjelmaan tehtyjen sopimusten määräykset, jotka vaativat Eduskunnan suostumuksen.

Hetemäki-Olander, Kanerva, Kortesalmi (ositain), E. Laine, Paasio, Pursiainen, Suominen, Tuomaala ja Väänänen sekä varajäsen Paasilinna.

Vastalause

Hallitus on päättänyt Suomen liittymisestä Euroopan avaruusjärjestöön. ESA:n liitännäisjäsenyyttä koskeva sopimus on tehty viideksi vuodeksi ja sen tiedeohjelmaan osallistumista koskeva sopimus seitsemäksi vuodeksi.

Päättyessään em. sopimusten tekemisestä ja esittäessään eduskunnalle tehtyjen sopimusten hyväksymistä hallitus ei tarkastele esityksiä muiden läntisten sopimus- ja liittymisratkaisujen osana. Markkinoimalla esitystä yksittäisenä erillisratkaisuna hämärretään sen liittymisen harkittuun poliittiseen ratkaisumalliin: länsisidonnaisuuksien vahvistamiseen.

ESA:n liitännäisjäsenyyttä ja sen tiedeohjelmaan osallistumista koskevia sopimuksia on tarkasteltava ensi sijassa Suomen ulkopoliittikan kan-

nalta. Tällöin on kiinnitettävä huomiota mm. seuraaviin näkökohtiin.

Liitännäisjäsenyyttä koskevan sopimuksen 3 ja 4 artiklan hyväksymisen myötä Suomi on sitoutunut eräisiin kuljetusjärjestelmiin, laitteisiin, palveluihin, tuotteisiin ja tietojen antamiseen liittyviin sitoumuksiin, joita ei suoralta kädeltä voida pitää Suomen etujen mukaisina.

Euroopan avaruusjärjestö on suljettu läntinen järjestö, jonka laajeneminen yleiseurooppalaiseen suuntaan ei ole näköpiirissä.

Vaikka tarkoituksena on osallistua avaruuden tutkimiseen ja hyödyntämiseen yksinomaan rauhanomaisiin tarkoituksiin, ei ole mitään takeita, ettei näitä käytettäisi esim. Nato-maiden sotilaallisiin tarkoituksiin.

Hallituksen esityksen perusteluissa ei sanallakaan viitata esim. Neuvostoliiton kanssa tapahtuvaan yhteistyöhön eikä esitetä ESA:n liittymistä, tasapainottavia ratkaisuja, jota Suomen ns. puolueettomuuspolitiikan mallin on aikaisemmin katsottu edellyttäneen.

Hallituksen esityksessä ja asiantuntijoiden puheenvuoroissa ei ole esitetty vertailua tai selvityksiä ESA:n liitännäisjäsenyyden eduista ja sen ulkopuolelle jäämisen haitoista.

Suomen kannalta olisi edullisinta, jos avaruusalan yhteistoiminta voisi tapahtua esim. YK:n alaisessa järjestössä tai yleiseurooppalaisissa puitteissa sekä lisäksi kahdenvälisenä yhteistyönä. Esim. Neuvostoliiton kanssa tapahtuvaa yhteistyötä tulisi voimakkaasti laajentaa.

ESA:n liitännäisjäsenyyteen liittyvät sopimuk-

set tulisi tässä vaiheessa hylätä. Niihin voitaisiin palata sen jälkeen, kun mahdollisesti myöhemmin ESA muuttuu luonteeltaan yleiseurooppalaiseemmaksi. Mikäli ESA:n luonne ei ole muuttumassa tai sen tilalle ei ole muodostumassa muuta yleiseurooppalaisemmalla pohjalla toimivaa avaruusjärjestöä ja Suomi kuitenkin pyritään sen jäsenyyteen liittämään, tulisi samaan aikaan olla esillä vastaavat ehdotukset Neuvostoliiton ja muiden sosialististen maiden avaruusjärjestöihin liittymisestä ja niiden kanssa tapahtuvan yhteistyön kehittämisestä.

Kaiken edellä esitetyn perusteella ehdotan,

että Eduskunta hylkäisi hallituksen esitykseen n:o 144 sisältyvän hyväksymispöytäkirjan.

Helsingissä 7 päivänä marraskuuta 1986

Ensio Laine

